

Quartum testimonium est illud Luc. 10. *Videbam Satanam sicut fulgur de caelo cadentem*, ibi enim loqui Christum de primo lapsu Angelorum per peccatum, Patres communiter interpretantur: et multi ex allegatis per hæc verba explicant illa Isaïæ: *Quomodo cecidisti de caelo, Lucifer*, ut videre licet in Hieronymo, Prospero et Origene supra. Gregorius 23, Moral., cap. 7, alias 4, et nomine Augustini, lib. 1, de Mirab. sacræ Scripturæ, lib. 2; et Cyprianus, lib. de Cardin. Christi oper., cap. de Jejunio, et Tentat. Christi, et Ambrosius, lib. de Fuga sæculi, cap. 7, Chrysostomus, homil. 10, de Pœnit., et quoad hanc partem approbat expositionem hanc Theophylactus licet addat aliam, scilicet, ut Christus loquatur de casu dæmonis ab illo statu honoris, et potentiae, quem prius in hominibus habebat, et ea quo per suum adventum ejectus est, quæ fuit expositio Basili, in homil.: *Quod Deus non sit auctor malorum*, estque probabilis, sed prior est probabilior: et litteræ, ac proprietati verborum magis consentanea, ut etiam Toletus notavit. Adduntque fere dicti Patres (Theophylactus excipio) discipulos aliqua ductos elatione rediisse gaudentes, quod spiritus subjicerunt eis, Christum vero exemplo dæmonis, qui propter superbiam corruerat, eorum elationem reprimere voluisse, quod maxime declarant Cyprianus, Hieronymus, et Gregorius, et consentit Chrysostomus, lib. de Virgin., cap. 36, dicens: *Christus nunquam eos laudat qui miracula faciunt: quin etiam discipulos propter id ipsum lætitiæ elatos illis verbis ab hujusmodi animi voluptate deterret: Nolite gaudere*, etc., et idem sentit, homilia trigesima tertia in Matthæum, in fine, et Cyrillus, in Cathedesi 2, Illumin.

13. *Objicit Theophylactus.—Respondetur.—* At vero Theophylactus negat, gaudium illud discipulorum fuisse ex elatione, aut reprehensibile, quia non in se, sed in Christo gloriabantur, et gaudebant; expresse enim dixerunt: ecce dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo, et idem sentit abbas Isaïas, Oratione decima sexta, ad fratres, in tomo secundo Bibliothecæ. Respondemus autem, quod licet recognoscerent potestatem sibi datam esse a Christo, et in ejus virtute habuisse efficaciam; nihilominus potuerunt cum elatione aliqua, vel gloria vana gaudere de potestate sibi data, et de usu ejus tali, qui effectum habuerit, cujus ipsi boni ministri fuissent, sed instat Toletus, ibi, annot. 24, in hoc sequens Theophylactus, quia illud gaudium de se non erat malum, quia erat de re bona; et in Evangelio non si-

gnificatur, quod fuerit prava intentione, vel cum alia prava circumstantia conceptum; ergo non est talis malitia præsumenda, nec discipulis tribuenda. Respondeo, ex Patribus allegatis, quamvis Evangelista narrans gaudium, non explicaverit, quale fuerit: nihilominus Christum inspectorem cordium aliquam elationem in suis discipulis, vel omnibus, vel aliquibus inspexisse et hoc significasse in reprehensione tacita, quam discipulis dedit in dictis verbis: *Videbam Satanam tanquam fulgur de caelo cadentem*, non enim videntur posse illa verba meliorem intelligentiam, et connexionem habere cum verbis discipulorum, et cum illis sequentibus: *Ecce dedi vobis potestatem*, etc., *verumtamen in hoc nolite gaudere*.

14. *Quintum testimonium ex 1. Timoth.—* Quintum testimonium est Pauli 1, Tim. 3, ubi cum dixisset, neophytum non esse in Episcopum assumendum, rationem reddit: *Ne in superbiam elatus in judicium indicat diaboli*, significans, diabolum judicatum, et damnatum esse propter superbiam: et ita qui in superbiam effertur, diaboli judicium participare, sicut et culpam. Ita exposuit rationem illam Chrysostomus, homil. 10, dicens: *Ne elatus*, etc., hoc est, ne eandem incurrat damnationem, quam ille per arrogantiam pertulit. Similia habet homil. 3, in verba Isaïæ, *Vidi Dominum*, etc., et homil. 15, ac 66, in Matth. et 8, in Joan., ex his verbis Pauli, *superbiam diaboli probat*. Consentiant Theodoretus et Theophylactus, ibi: et iterum Theodoretus, l. 5, Hæret. fab., seu Epitome divino decreto, cap. de diabolo. Idem significat Hieronymus, Epist. 83, ad Oceanum: ubi hunc tractans locum, subdit, in fine: *Judicium, et ruina diaboli, nulli dubium, quin arrogantia sit. Incidunt in eam, qui in puncto horæ, nondum discipuli, jam magistri sunt*. Eandemque sententiam habet Basilius, in Constit. monast., c. 10. Et licet Apostolum non alleget, ad illius verba sine dubio alludit; unde hoc etiam testimonium valde probabile est. Quocirca, licet nullum ex his testimoniis evidenter convineat, quia habent alias probabiles expositiones, et ideo non faciant assertionem absolute de fide, nihilominus adjunctis Patrum testimoniis, et considerata Scripturarum consonantia, et multiplici insinuatione, rem faciunt satis certam: et ut talem videntur illam Patres astruere, nec est, quod ratione illam probemus, cum res facti sit, et non juris: satis ergo est, quod tale peccati genus sit possibile: et valde proportionatum spirituali naturæ, et in capite se-

quenti magis hoc confirmabitur, et in eodem, ac sequentibus excludentur objectiones, quæ contra veritatem hanc possunt occurrere.

CAPUT IX.

UTRUM PRIMUM PECCATUM LUCIFERI FUERIT SUPERBIA.

1. *Prima sententia Scoti negativa explicatur triplici suppositione.—* In hoc puncto est nobis controversia cum Scoto qui in 2, dist. 6, q. 2, et in Reportat., in fin., contendit ostendere, primum peccatum Angeli non fuisse, imo necesse potuisse superbiam: ne autem quis ambiguitate verborum laboret, advertere opus est, insinuare Scotum divisionem superbiam in propriam, et impropriam, seu late dictam: propriam superbiam esse dicit immoderatum affectum excellentiæ relate ad alios, quibus aliquis præesse, vel antecellere cupit. Alio vero modo magis communi, et vulgari dicit solere appellari superbiam, quamcumque nimiam complacentiam sui, quam aliquis habet cum magna æstimatione illius perfectionis, quam in se videt, et sibi amat. Ipse autem Scotus negat affectum hunc esse propriam superbiam; sed vocat illum spiritualemente quendam luxuriam, et lato modo superbiam. Ita sentit, licet sub obscure in art. 2. Ubi Lychetus ita illum exponit. Secundo supponit Scotus, primum peccatum Angeli non potuisse committi per actum nolendi, sed per actum volendi, quia omne nolle fundatur in aliquo velle, quod oportet, esse prius eo ipso, quod est fundamentum alterius: quam suppositionem nunc admittimus, inferius vero examinabitur. Tertio distinguit ipsum velle in amorem amicitiae, quo aliquem amamus propter se: et concupiscentiæ, quo aliquid alicui volumus. Quæ distinctio satis vulgaris est, et aliis locis est a nobis declarata. Indicat vero ulterius Scotus, ut etiam Lychetus affirmat, hos amores esse actu distinctos in Angelo etiam respectu ejusdem personæ, vel sui ipsius; unde consequenter ait, amorem amicitiae esse priorem amore concupiscentiæ: nam ex amore amicitiae ad aliquem provenit ut ei aliquid concupisamus, ex quo subinfert inordinationem amoris concupiscentiæ oriri ex inordinatione amoris amicitiae, eamque supponere.

2. *Ex dictis corollarium deducit Scotus triplicis malitiæ in Angelis.—* Et ex his ulterius concludit Scotus, deordinationem, seu malitiam primam in Angelo peccante fuisse

in inordinato amore amicitiae sui: secundam vero fuisse in aliquo inordinato amore concupiscentiæ sui, absolute, et sine relatione ad alios: et ex his secutam esse tertiam per inordinatum appetitum excellentiæ respectu aliorum. Primum probat, quia prima inordinatio necessario fuit in actu volendi, et consequenter in actu amandi, qui est primus inter actus volendi voluntatis, ac subinde in amore amicitiae, qui est prior, ut dictum est. Quod autem ille primus amor inordinatus Angeli fuit amor sui, et non alterius probat Scotus, quia ille non potuit esse amor Dei, quia amor Dei non potest esse inordinatus per excessum: nam quo amor Dei fuerit intentio, et efficacior, eo magis est consentaneus objecto, ac subinde magis ordinatus, nec est verisimile fuisse alterius personæ creatæ, quia in quocumque Angelo amicitiae, seu benevolentiae prius est ad seipsum, quam ad aliam creaturam, quia et magis ad seipsum naturaliter inclinatur: et magis, ac immediatius seipsum cognoscit, ac intuetur: ergo primus amor amicitiae inordinatus in Angelo sine dubio fuit amor sui: et consequenter prima inordinatio simpliciter in voluntate Angeli fuit in amore benevolentiae sui ipsius.

3. Secundum autem, scilicet quod secunda inordinatio fuerit in concupiscendo aliquid sibi absolute, et secundum se, late Scotus probat: conaturque persuadere, illam inordinationem fuisse in nimia concupiscentia beatitudinis cum aliquo excessu: et summa rationum est, quia amor propriæ beatitudinis est maxime naturalis: ergo proxime sequitur ex benevolentia sui: ergo ex inordinata benevolentia sui proxime sequitur inordinatus affectus propriæ beatitudinis, qui est amor concupiscentiæ sui. Tertium autem membrum, scilicet quod tertio loco secuta fuerit malitia per inordinatum appetitum excellentiæ cum comparatione ad alios, probat Scotus, quia appetitus excellentiæ per comparationem ad alios, supponit affectum, vel concupiscentiam excellentiæ perfectionis in seipso, sicut respectus supponit absolutum: et e converso, ex nimia concupiscentia propriæ excellentiæ absolute spectatæ, statim veluti naturaliter sequitur appetitus excellentiæ, respectu aliorum.

4. *Probat tandem Scotus propriam superbiam non fuisse primum peccatum Angeli.—* Atque hinc tandem concludit Scotus, primum peccatum Angeli non fuisse propriam superbiam. Probat, quia primum peccatum fuit in amore nimio amicitiae sui ipsius: at propria

superbia pertinet ad amorem concupiscentiæ, ut est per se notum; ergo non potuit primum peccatum Angeli esse superbia. Secundo, quia amor inordinatus amicitiae erga alterum, non est superbia: ergo nec amor sui: eadem enim videtur esse utriusque ratio. Tertia ratio ex eodem formari potest: quia proprio superbia est inordinatus appetitus excellentiæ, respectu aliorum: sed nimius amor amicitiae sui est omnino absolutus, et sine comparatione ad alios: ergo non est propria superbia. Idemque sentit Scotus de primo amore inordinato concupiscentiæ sui, nimirum non fuisse superbiam, quia non fuit per respectum ad alios, sed tantum per nimiam concupiscentiam propriæ beatitudinis. Imo comparando hos duos inordinatos amores sui, scilicet amicitiae, et concupiscentiæ: de priori dicit esse aliquo modo superbiam, quia est affectus complacentiæ in bono proprio, tanquam magno, et præsumptio nominatur. Amor autem concupiscentiæ propriæ beatitudinis magis est sub ratione delectabilis, et proprii commodi, et ideo nullo modo superbiam, aut præsumptionem illam appellat.

5. *Cujus speciei fuerit primum peccatum Angeli juxta Scotum.* — Quod si inquiras, ad quod vitium proprie pertineat inordinatio illius amoris? respondit Scotus pertinere ad quamdam luxuriam spirituales, quatenus circa delectabile, ut sic, et propter nimiam delectationem versatur, et hanc opinionem sic fere expositam sequitur Lychetus ibi. Bassolis autem ibidem, articulo 3, ut probabilem illam defendit, licet tandem rem dubiam relinquat: eandem in re tenet ibi Gabriel, art. 2, quamvis in modo loquendi videatur aliquid discrepare, quatenus primum amorem inordinatum amicitiae dicit reduci ad primam speciem superbiæ, quæ est præsumptio: sed revera non contradicit Scoto: sed ita illum exponit, nec est alienum a mente ejus, nam ipse vocat etiam illum amorem superbiam, non in ea generalitate, quia omne peccatum solet dici superbia, sed specialiori modo, quamvis minus proprio, quam sit in appetitu excellentiæ, respectu aliorum; unde Holcot, in 2, quæstion. 3, in resolutione quæstionis ait, illud primum peccatum Angeli, quod in nimio amore sui fuit positum, sub diversis considerationibus posse vocari ingratitude, libidinem, et superbiam: et sentit hæc omnia illi æquæ primo convenire, et Herrera, in 2, disput. 17, quæst. 3, concl. ult., etiam de amore concupiscentiæ dicit esse quæstionem de nomine, an debeat

reduci ad spirituales luxuriam, vel superbiam.

6. *Sententia affirmativa tribus constat assertionibus.* — Verumtamen sententia communis theologorum quam omnino veram existimamus, est: primum peccatum Luciferi, seu primam malitiam seu deordinationem ejus, fuisse superbiam; et ne in hominibus tantum hæreamus, primum ostendemus, simpliciter, et absolute ita nobis esse loquendum: et deinde hanc superbiam non esse distinctam a primo amore, et amore concupiscentiæ, quo se Lucifer ordinate amavit, contra Scotum declarabimus: ac denique illud primum peccatum propriissimam superbiam fuisse concludemus.

7. *Prima assertio.* — *Lucifer per superbiam primo peccavit.* — Dico ergo primo Luciferum per superbiam primo deliquisse. Probatum primo, quia ita sentiunt, et loquuntur probatissimi theologi antiqui, et moderni. Imprimis D. Thomas, 1 p., q. 63, a. 2 et 3, et ibi Cajetanus et communiter recentiores expositores, Magister, in 2, dist. 6, et ibi Bonaventura, a. 1, q. 1, Ægidius, q. 1, a. 3, Argentina, q. 5, a. 2, Richardus, a. 1, q. 1, Durandus, q. 2, et Alensis, 2 p., q. 98, m. 2, Altisiodorensis, 2 p., sum. tract. 2, cap. 2, Albertus, in sum., 2 p., tract. 5, q. 4, m. 2, et alii communiter. Secundo probatur ex sacra Scriptura et Patribus: nam imprimis omnia in superiori capite adducta de peccato Luciferi loquantur, multum favent, quatenus dicunt, Luciferum per superbiam cecidisse: per hoc enim satis declarant primum illius peccatum fuisse superbiam, quia per primum peccatum proprio cecidit. Præter illa vero, sunt alia, quæ magis expresse de primo peccato loquuntur: et imprimis potest notari sententia Sapientis Eccles., c. 10. *Initium omnis peccati est superbia*, quod solet a Patribus exponi, vel quia in humano genere, primum Adæ peccatum fuit superbia, ut tradit Augustinus 14, de Civ., c. 13, et in sequenti tract., lib. 4, ostendimus: vel quia primus Angelus malus a superbia initium peccandi sumpsit, et ipse fuit omnium aliorum peccatorum causa, vel occasio, propter quod etiam dicitur Tob. 4: *In superbia initium sumpsit omnis perditio.*

8. Unde Augustinus, lib. 11, Genes., cap. 14, tractans de primo peccato Angeli, dicit fuisse superbiam, quæ est radix invidiæ, et statim cap. 15, id confirmat dictis verbis Sapientis, et addit: *Hinc diabolus cecidit, qui non amavit pecuniam, sed propriam potestatem.* Et lib. 12, de Civ., c. 1 et 6, causam ruinæ Angelorum

fuisse dicit, *quia ad seipsos conversi*, a Deo averi sunt; et hoc vitium, subjungit, *quid aliud, quam superbia nuncupatur: initium quippe omnis peccati superbia*; et infra: *Hic primus defectus, et prima inopia, primumque vitium ejus naturæ, quæ ita creata erat, ut non summa esset*, etc.; et l. 14, c. 3, idem testimonium tractans, et explicans, quæ sit superbia, quæ peccandi initium fuit, tam in Angelo, quam in homine, dicit esse, *perversa celsitudinis appetitum*; unde, c. 11, dixerat: *Superbum Angelum, ac per hoc invidium, per eandem superbiam a Deo ad se fuisse conversum, et quodam tyrannico fastu gaudere subditis, quam esse subditum elegisse.* Et lib. 22, cap. 1, dicit malos Angelos per elationem summum bonum deseruisse. In quibus locis manifeste docet, primam radicem totius lapsus Angelorum superbiam fuisse.

9. Consentit Ambrosius, lib. 4, ep. 33, alias, ep. 84, dicens, *sive in lapsu diaboli, sive in prævaricatione hominis initium peccati superbia est.* Quod late prosequitur, et in Psalm. 118, Oct. 7, circa id, *superbi inique agebant*, etc.; *Maximum*, inquit, *peccatum in homine superbia est, quandoquidem inde manavit nostri origo delecti*; et infra, *et quid de homine dicam? ipse diabolus per superbiam naturæ suæ amisit gratiam.* Ergo fuit primum peccatum. Accedit Fulgentius, l. 1, ad Monim., c. 7, dicens: *Si initium peccati requiritur, nihil aliud nisi superbia invenitur. Dicit enim Scriptura: Initium omnis peccati superbia. Quæ tunc initium sumpsit, cum Angelus adversum Deum elatus est*; et Rupertus, l. 1, in Gen., c. 16: *Initium peccati ejus (scilicet dæmonis) superbia fuit, quam statim complacentiam sui declarat.* Idem habet, lib. 7, in Joan., c. 7. Ac denique Chrysostomus, hom. 15, in Joan.: *Quia hæc, inquit, amentia scelestius? quid superbia majus? non esset e celo ejectus, nec in diabolum versus, cecidisset Angelus, nisi hoc se scelere inquinasset?* Non certe, quia nullum aliud crimen habuerit, sed quia illud cæterorum radix; unde adjungit: *Hoc malorum omnium ei causa fuit.*

10. Confirmari hoc potest ex Leone I, serm. 4, de Collectis, ubi de diabolo ait: *Inventor ille, auctorque peccati, primum superbus, ut caderet; deinde invidus*, etc.; et infra: *Omnia deceptionum genera de hoc venenatissimo artis suæ fonte produxit, ut ab illo bono, quod ipse sua sponte perdidit, spem humanæ devotionis excluderet*, etc. Et epist. 93, ad Thuribium, c. 6. *Quia propria naturali excellentia male usus est, in veritate non stetit*; sic etiam Prosper, lib. 1, de

Vita contempl., c. 3, causam ejectionis Luciferi de cælo assignat: *Quia contra creatorem suum typho superbiæ lethalis hostiliter se extulit.* Bernardus etiam, serm. 17, in Cant., *Lucifer (ait) qui mane oriebatur, præpropere elevabatur.* Quam infra vocat *assentionis appetitum*, ex loco Isa. 14. Idem fere habet, serm. 5, de verbis Isaïæ, et Petrus Blesensis, epist. 3, cum vocat *primum filium superbiæ*, et infra: *Iste erigebat sibi sedem, antequam laboraret.* Consentit Innocentius III, in l. 2, de Contempt. mun., c. 30. Idem sentit Nazianzenus, Orat. 27, cum dixit: *Hæc, id est, invidia, Luciferum obscuravit ob mentis elationem prolapsam*, etc., et addi potest Damascenus, lib. 2, cap. 4, quatenus dicit, dæmonem se contra Deum extollendo cecidisse. Plures alios qui videre desiderat, legat Ascanium Martinengum, in Glos. mag. in Gen., ad illa verba: *Factus est vespere, et mane dies unus*, sub titulo *de bello angelico*, longe a principio, et in sequentibus, inquirendo hujus superbiæ peculiare objectum, plures afferemus, et hæc quidem probatio superest ad factum demonstrandum; testibus enim fide dignis probandum est. Ratione autem, quantum materia patitur, idem ostendimus in fine hujus capituli, postquam declaraverimus, qualis fuerit hujus superbiæ modus, seu affectus.

11. *Secunda assertio tripartita.* — *In prima parte convenimus cum Scoto, et probatur ex Augustino.* — Dico ergo secundo. Primum peccatum Angeli fuit nimius, et inordinatus amor sui, qui simul etiam fuit amor amicitiae, seu benevolentiae, et concupiscentiæ, et idem omnino cum primo actu superbiæ. Per hanc assertionem respondemus Scoto, et cum eo in aliquo convenimus; in aliis vero differimus. Priorem ergo partem damus Scoto, scilicet primum peccatum Luciferi fuisse inordinatum sui amorem; id enim imprimis testatur Augustinus, l. 12, de Civit., c. 6, ubi cum dixisset, causam beatitudinis sanctorum Angelorum esse, *Quia ei adherent, qui summe est*, subdit: *Cum vero causa miseriæ malorum Angelorum quæritur, ea merito occurrit, quod ab illo, qui summe est, aversi, ad seipsos conversi sunt.* Hæc autem adhesio, vel conversio per amorem primario fit; ergo primum peccatum Angeli secundum Augustinum fuit nimius quidam amor sui. De quo amore inordinato dixit idem Augustinus, l. 14, c. ult.: *Amorem sui usque ad contemptum Dei, diaboli regnum, seu terrenam civitatem ædificasse.* Et c. 23, dicit: *Initium malæ voluntatis, esse sibi nimis pla-*

cere. At vero sibi nimis placere, est nimium se diligere, quia complacentia illa quidam amor est; ergo initium malæ voluntatis secundum Augustinum, etiam in Angelo fuit nimium amor sui, et l. 11 Genes. ad litt., c. 15, dicit: *Angelum peccasse amando non pecuniam, sed propriam potestatem, et proinde (ait) percursus sui amor privat sancta societate turgidum spiritum.* Et inferius repetit duos amores, sanctum Dei, et perversum sui, præcessisse in Angelis, sanctum in bonis, perversum in malis; et distinxisse duas civitates.

12. Ratione item facile probatur hæc pars, quia primum peccatum fuit in actu volendi, ut supra cum Scoto supposuimus, et probari etiam potest, quia fuit peccatum commissionis, et non solius omissionis, ut omnes docent; et ex ipsa ratione superbiæ, itemque ex magnitudine illius peccati est manifestum, et in sequentibus magis declarabitur. Inter actus autem volendi, primus est amor: quia est radix, et origo cæterorum actuum voluntatis, tam eorum, quibus bonum concupiscitur, vel quæritur, quam eorum, quibus malum contrarium fugitur: ut eleganter exponit Augustinus 14, de Civit., cap. 6 et 7, et in tractatu de Anima dicemus. Ergo primum peccatum Angeli in aliquo amore positum fuit, utique inordinato, nam inde habuit, ut peccatum esset. At vero ille amor non fuit Dei, ut est per se notum; ergo fuit amor sui, quia hic etiam prior est, quam amor aliorum Angelorum, vel aliarum personarum creaturarum, ut recte a Scoto probatum est: et in primo Angelo, de quo agimus, est per se manifestum.

13. *In secunda parte ab Scoto dissentimus, et probamus ea Cajetano.* — Addimus vero in secunda parte assertionis, hunc amorem esse simul amicitiae et concupiscentiae, in quo ab Scoto dissentimus, qui hos amores ponit in Angelo tanquam actus distinctos. Contra quam nostram assertionem docet Cajetanus, l. p., q. 63, a. 2, § *Ad 2 dubium*, ubi primo impugnat divisionem Scoti ratione generali: quia non potest dari amor amicitiae, sive ad se, sive ad alium, qui sit purus, id est, absque aliqua concupiscentia; quia amare aliquem, est velle illi bonum, seu bonitatem aliquam, vel perfectionem: et ita ille amor, ut est personæ amatae, est amicitiae: ut vero est bonitatis, seu rei illi volitæ, est concupiscentiae, ut supra, libro quarto, capite quarto, latius exposuimus. Ergo si Angelus peccavit inordinate se amando amore amicitiae, ille etiam fuit inordinatus amor concupiscentiae, et e converso, sine

causa; ergo distinguunt Scotus et Gabriel in Angelo duos amores sui inordinatos; non solum ut distinctos, sed etiam ut habentes malitiam diversarum rationum. At vero posset pro Scoto responderi, necessario esse distinguendos in Angelo duos amores sui: unum, quo delectatus est tantum in bonis, seu in perfectione sua, quæ est idem, quod ipse: et alium, quo amavit sibi rem a se distinctam, tanquam sibi bonam et commodam, sive illam jam habeat, sive illam non habeat, et habere cupiat. Prior actus dici potest pura amicitia, quia ibi non distinguitur bonum a re, cui volo bonum, et ideo nihil aliud est velle ei tale bonum, nisi velle ut illud bonum sit, et quamvis ratione posset ibi distingui amicitia, et concupiscentia, ut in dicto libro quarto notavi, potuit nihilominus Scotus, de tali distinctione nihil curando, illum simpliciter vocare amorem amicitiae, et alterum concupiscentiae.

14. Sed imprimis fortasse necessarium non est, hos actus in Angelo esse distinctos, nam uno et eodem actu potest Angelus amare sibi, et bonitatem substantialem, quæ a sua essentia non distinguitur, et potentias, et habitus eorum, et quidquid perfectionis in se habet per accidentia a substantia distincta: quia in hoc nulla est repugnantia, et universalis virtus Angeli potest facile hæc omnia sub ratione unius perfectionis et excellentiæ sibi velle, quod est amare seipsum amore amicitiae, et omnia illa, quæ sibi vult amore concupiscentiæ. Verumtamen ne alias quæstiones digrediamur, admittamus in Angelo illos duos actus amoris distinctos: et similiter ut vitemus etiam quæstionem de nomine, vocetur prior actus amor amicitiae sui, et alter appelletur concupiscentiæ: et nihilominus ostendamus doctrinam Scoti de primo peccato Angeli non posse subsistere, nam secundum Scotum prior actus puræ amicitiae sui, simpliciter fuit primus in voluntate Angeli, sed in illo pure spectato non potest inveniri malitia, quæ constituat primum peccatum Angeli, sive in specie spiritualis luxuriæ, sive in specie superbiæ, tam proprie, quam communiter dictæ: ergo necesse est, ut aliquis actus propriæ concupiscentiæ adjunctus fuerit, ut Angelus per amorem sui peccaverit. Dico autem *propriæ concupiscentiæ*, utique secundum ipsum Scotum, ut cum illo in nominibus conveniam: nam ille non vocat amorem concupiscentiæ in Angelo, nisi illum, quo Angelus sibi vult bonum a se distinctum, juxta responsionem superius da-

tam, quæ est discipulorum ejus. Nam juxta modum loquendi Cajetani, et nostrum, ipse amor amicitiae sui, quamvis sit per solam complacentiam in propria perfectione non distincta a seipso, includit amorem concupiscentiæ illius perfectionis, quam sibi quis diligit: et sic etiam dicimus hujusmodi amorem amicitiae, ut hanc solam concupiscentiæ rationem includit, non esse ex se malum, nec illum solum primum peccatum Angeli esse potuisse.

15. *Id probatur de tali amore secundum suam substantiam spectato.* — Ita etiam docet Cajetanus supra: et probatur, quia talis amor ex objecto est bonus et honestus, et non potest fieri malus ex circumstantia, nisi transeat in aliquem inordinatum concupiscentiæ affectum: ergo non potest primum peccatum Angeli consistere in tali amore amicitiae. Major per se nota videtur; quia ille amor est valde naturalis, et per se necessarius ad conservationem et perfectionem naturæ, ac proinde per se loquendo est conformis rationi naturali; ergo de se honestus est. Probatur ergo minor, quia si ille actus non est ex objecto malus, non potest fieri malus, nisi ratione modi, quia nulla alia circumstantia cogitari potest, a qua malus fiat. Aut ergo ille modus est ex parte ipsius actus, aut ex parte objecti; nam in illo actu tantum illa duo reperiuntur, nec potest aliud principium cogitari, ex quo fiat malus; cum ex se, seu ex objecto malus non sit. At vero neutrum illorum dici potest, præcise sistendo in tali objecto; ergo non potest fieri malus ille amor, nisi transeat in amorem concupiscentiæ alterius rei, seu boni distincti ab ipso amante, et non consentanei rationi.

16. *Deinde probatur de illo spectato, secundum circumstantiam formalem, quæ est intensio.* — Ultima propositio subsumpta quoad priorem de modo amoris ex parte ipsius actus probatur, quia in actu non est alius modus, nisi intensio: actus autem bonus ex objecto, non fit malus propter solam intensionem. Quia tota intensio ejusdem actus tendit in idem objectum, et sub eadem ratione: unde si actus est substantialiter bonus ex objecto, quod fuerit intensior, erit melior per se loquendo, et seclusa speciali prohibitione, et confirmatur a contrario, quia si actus sit bonus ex objecto, non fiet malus propter solam remissionem: ut, verbi gratia, actus charitatis Dei bonus est, etiamsi sit valde remissus, sicut alias de illo actu, et poenitentiae, et contritionis diximus. Accedit, quod Angeli si possunt elicere actus suos naturales, magis, vel minus intensos, ha-

bent terminum maximi conatus, quam adhibere possunt naturaliter in illis intense efficiendis. Potest ergo Angelus se amare isto amore amicitiae summa intensione actus sibi possibili, et in hoc non peccat per se loquendo; quia illud objectum non est malum; et est de se dignum toto illo amore; unde verisimile est, sanctos Angelos ita seipsos diligere, quia in illo modo dilectionis nihil invenitur recte rationi dissonum: ergo in Angelo amor amicitiae sui nunquam fit peccaminosus propter solam intensionem actus. Et declaratur amplius, quia amor de objecto creato bono, vel non malo, ratione intensionis (seclusa extrinseca, seu positiva Dei prohibitione, quæ in præsentis negotio non potest cum fundamento cogitari) solum fieri potest malus ab extrinseco, seu casualiter, ut si affectus ille adeo intensus impediatur alium actum, quem in tali tempore operans efficere teneretur; vel si sit occasio transgrediendi aliud præceptum, ut contingit in amore sensibili. Neutra autem ex his rationibus habet locum in Angelo, quia cum amore sui maxime intenso potest simul diligere DEUM super omnia, et vitare omnia peccata, ut revera fecerunt sancti Angeli, non obstante tali amore; unde ex ac parte non fuit amor ille malus propter intensionem.

17. Ulterius vero in hoc puncto considerare oportet, quod quando amor hoc modo fit malus, non habet in se specialem malitiam, sed si denominatur malus, solum est a malitia effectus, cujus est causa, vel moralis occasio: ut si est causa non exercendi alium actum tunc præceptum, non est malus, nisi malitia talis omissionis; vel si est moralis occasio eligendi medium iniquum juxta malitiam talis medii, amor ipse redditur malus: si quis tam intense amet honorem, ut sit illi occasio furandi, amor ille participat malitiam injustitiæ: si vero sit occasio committendi sacrilegium, illam malitiam induit, ut ex 1, 2, suppono. Unde licet in Angelo admitteremus, amorem sui fieri malum aliquo tali titulo propter intensionem, non posset dici malus certa, et quasi intrinseca malitia sive superbiæ, sive luxuriæ, sed solum extrinsece juxta speciem malitiæ, cujus esset occasio. Ac proinde si ex tali amore solum sequatur aliqua ommissio, ipse amor ad summum dici poterit malus malitia omissionis: sed hoc in primo Angelo non admittitur, ut jam dixi, et iterum dicam. Si vero sequatur aliqua commissio, aut illa est in affectu propriæ superbiæ: et tunc ille etiam amor participabit eandem speciem superbiæ, et sic ab